

Вих. № 815 від 30 серпня 2021 року

Голові Комітету Верховної Ради України
з питань правової політики
Костіну А.Є.

Щодо удосконалення законодавчого регулювання
касаційного оскарження судових рішень

Шановний Андрію Євгеновичу!

Асоціація правників України (далі - Асоціація) є всеукраїнською громадською організацією, що об'єднує понад 6 000 правників із метою сприяння втіленню в життя принципу верховенства права в державному, суспільному та громадському житті, сприяння розбудові правової держави та розвитку юридичної професії.

Зокрема, на базі Асоціації активно функціонує Комітет з процесуального права (далі – Комітет АПУ), серед пріоритетів і завдань якого є робота над найбільш актуальними питаннями профільного законодавства.

Комітет АПУ вдячний Вам за співпрацю з правових питань та цим листом звертається до Вас щодо питання удосконалення законодавчого регулювання касаційного оскарження судових рішень.

08 лютого 2020 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду судових справ» (далі – **Закон № 460-IX**), метою якого було запровадження системи допуску та фільтрів для касаційного оскарження судових рішень.

Наразі підставою для касаційного оскарження судових рішень, серед іншого, визначено:

- 1) застосування апеляційним судом норми права без урахування висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку (далі – **Перша підстава**);
- 2) вмотивоване обґрунтування необхідності відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду та застосованого судом апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні (далі – **Друга підстава**);
- 3) відсутність висновку Верховного Суду щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах (далі – **Третя підстава**).

ГЕНЕРАЛЬНІ ПАРТНЕРИ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ В 2021 РОЦІ

AVERLEX

ARIO

ASTERS

AVELLUM

VB' PARTNERS

ЮРИДИЧНЕ
БЮРО

ЕГОРОВ
ПУГІНСЬКІЙ
АФАНАСЬЄВ
І ПАРТНЕРИ

LCF

MORIS

Sokolovskiy
and Partners

ПАРТНЕРИ

АЛЕКСЕЄВ
БОЯРЧУКОВ
ТА ПАРТНЕРИ

SJS GROUP

КУШНІР, ЯКІМ'ЯК ТА ПАРТНЕРИ
ПРАВНИЧА ФІРМА

Запроваджені касаційні фільтри передбачають можливість відмови у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою, яка подана з Першої підстави, у разі наявності висновку Верховного Суду у подібних правовідносинах, який було враховано апеляційним судом, або закриття касаційного провадження після його відкриття, у разі виявлення, що скарги посилається на Постанову Верховного Суду, прийняту не у подібних правовідносинах.

Водночас, процесуальними законами не визначається повноважень Верховного Суду відмовити у відкритті касаційного провадження, яка подається з Другої або Третьої підстави. У такому випадку касаційне провадження може бути закрито, якщо Верховний Суд не виявить підстав для відступу від раніше викладеного ним висновку у подібних правовідносинах.

Закриття касаційного провадження в обох із наведених випадків не перешкоджає можливості повторно звернутись із касаційною скаргою до суду.

Нажаль, при практичній реалізації таких нововведень виникають процесуальні складнощі, які пов'язані із різними підходами до оцінки висновків Верховного Суду у контексті їх подібності до правовідносин у справі, рішення у якій переглядаються.

Як наслідок такого правового регулювання, (1) на скаргу покладається невиправданий правовий ризик визначення підстави касаційного оскарження через призму оцінки подібності правовідносин у інших постановках Верховного Суду, (2) законодавчо не визначається можливість відмови у відкритті касаційного провадження за касаційними скаргами, що подаються з Другої та Третьої підстави, (3) відкриття касаційного провадження, розгляд справи та подальше закриття касаційного провадження з можливістю повторного подання касаційної скарги робить процедуру касаційного оскарження перевантаженою.

Також мотиви для відмови у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою, поданої з Першої підстави, видаються нелогічними, оскільки при наявності такого висновку Верховного Суду скарги, скоріше за все, буде обґрунтовувати касаційну скаргу необхідністю відступу від нього, що є Другою підставою касаційного оскарження судових рішень.

З огляду на це, для досягнення мети запровадженого інституту касаційних фільтрів пропонується збалансувати підхід при касаційному оскарженні судових рішень, що буде ґрунтуватись на таких ключових засадах:

- 1) збереження діючих підстав касаційного оскарження судових рішень (касаційних фільтрів), які визначені Законом № 460-IX;
- 2) можливість Верховного Суду відмовити у відкритті касаційного провадження незалежно від підстав подання касаційної скарги у разі, якщо практика застосування норми права є усталеною та відсутні підстави відступу від неї;
- 3) оскільки внаслідок відмови у відкритті касаційного провадження особа втрачає право на касаційне оскарження судового рішення, то обов'язковим має бути попереднє залишення касаційної скарги без руху перед вирішенням питання щодо відмови у відкритті касаційного провадження з підстав наявності сталого правозастосування. Особа, яка звертається із касаційною скаргою повинна мати змогу додатково обґрунтувати наявність підстав касаційного оскарження в залежності від висновків Верховного Суду, яких він може дійти на стадії відкриття (або відмови у відкритті) касаційного провадження;
- 4) розгляд касаційної скарги незалежно від підстав касаційного оскарження після відкриття касаційного провадження має здійснюватися із прийняттям остаточного рішення по суті касаційної скарги.

На наше переконання, така законодавча ініціатива

- 1) забезпечує право особи на правову визначеність під час касаційного оскарження судових рішень та усуває підхід, за якого різне тлумачення подібності

правовідносин у постановях Верховного Суду може бути формальною перепорою для перегляду судових рішень навіть за наявності підстав для їх скасування;

- 2) удосконалює застосування касаційних фільтрів через розширення повноважень Верховного Суду, пов'язаних із відмовою у відкритті касаційного провадження, що має зменшити навантаження на Верховний Суд;
- 3) сприяє розвитку правозастосування та єдності судової практики через забезпечення можливості скажнику додатково обґрунтувати підстави касаційного оскарження у разі розбіжної думки Верховного Суду щодо подібності правовідносин у інших справах.

Користуючись цією нагодою нами також запропоновані деякі інші пропозиції, які можуть покращити доступ до суду та удосконалити касаційний розгляд судових справ. Пропонуємо Вам їх проглянути у додатку до цього листа у вигляді порівняльної таблиці.

Ми будемо раді проговорити це питання у зручному форматі для більш широкого розкриття порушеної проблематики та запропонованої законодавчої ініціативи.

Додаток.

1. Порівняльна таблиця запропонованих законодавчих змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України на 35 сторінок.

**З повагою,
В.о. Голови Комітету
з процесуального права**

Андрій Савчук